IN MEMORIAM IDA MARIA VAN DUGTEREN

14 januari 1892–7 augustus 1961

door MR. E. F. BONJER

IN mei 1918, enige maanden na de oprichting, aanvaardde zij de taak van secretaresse van de Volks-Universiteit te Rotterdam.

Aldus keerde zij uit Amsterdam, waar zij staathuishoudkunde had gestudeerd en vervolgens enige jaren ten stadhuize werkzaam was onder leiding van wethouder Wibaut, terug naar haar geboortestad, waar zij, dochter van een bekende Rotterdamse huidarts, haar schooljaren had doorgebracht.

De opbouw en het tot bloei brengen van de Rotterdamse V.U. is haar levenstaak geworden. Zij gaf zich daaraan met haar gehele, krachtige persoonlijkheid, haar scherp verstand en bizonder organisatievermogen, alles aangewend met onuitputtelijke energie en toewijding.

Zo heeft zij veel bereikt. Zij heeft zich, naar bij herhaling is gebleken, de erkentelijkheid verworven van zeer velen, in wier cultureel leven de V.U. een plaats van betekenis inneemt. Dat anderen misschien wel eens minder verheugd waren over de gebleken ontwikkelingsdrang, daarbij denkende aan hun eigen werk, was niet altijd te vermijden. Haar medewerkers hebben het zeker niet altijd gemakkelijk gehad, omdat het haar wel eens ontging dat zij van dezen niet het zelfde mocht verwachten als zij van zich zelf vergde. Niettemin was er een goede band met allen: men wist dat zij een gouden hart had dat open stond voor ieders persoonlijke moeilijkheden en dat zij dan hielp waar haar dit mogelijk was.

Sinds de oprichting van de Bond van Nederlandsche Volksuniversiteiten in 1918 is Ida van Dugteren een vooraanstaand lid van zijn bestuur geweest. Zij heeft een belangrijk aandeel gehad in het werk van deze Bond, gericht op het uitdragen van de volksuniversiteitsgedachte en het verspreiden van het volksuniversiteitswerk over het gehele land, in het bizonder ook buiten de grote centra. Het in het leven roepen – in 1930 – van de Radio-Volksuniversiteit Holland (thans Stichting Radio-Volksuniversiteit), welke ten doel had hen te bereiken die niet in de gelegenheid waren

de gewone volksuniversiteiten te bezoeken, is grotendeels haar werk geweest. Persoonlijk heeft zij vele jaren uitzendingen uit de studio in het gebouw der Rotterdamse V.U. verzorgd.

Naast dit alles heeft zij nog velerlei ander werk op sociaal-cultureel gebied verricht. Zo heeft zij van 1924 af tot aan het uitbreken van de oorlog cursussen georganiseerd voor de ingeslotenen in de strafgevangenis te Rotterdam. In 1931, tijdens de 'malaise', nam zij het initiatief tot de oprichting van het Comité tot Ontwikkeling en Ontspanning van Werklozen, dat, in samenwerking met het Instituut voor Arbeidersontwikkeling, Ons Huis, het Zuider-Volkshuis en enige andere instellingen, in de jaren 1931 t/m 1937 in het gebouw der V.U. en onder haar dagelijkse leiding filmvoorstellingen, taallessen, cursussen voor algemene ontwikkeling en, voor de vrouwen, cursussen in naaien en koken heeft gegeven, waaraan vele tienduizenden hebben deelgenomen. Haar streven om de belangstelling van de arbeidersklasse voor het toneel te wekken bracht haar, als eerste aanloop, tot het organiseren van speciale toneelvoorstellingen voor de arbeiders in de metaalbedrijven.

Toen de watersnood van 1953 ook op cultureel gebied een noodtoestand op de Zuid-Hollandse en Zeeuwse eilanden had doen ontstaan, was het Ida van Dugteren die, met overheidssteun, onder grote persoonlijke inspanning en opofferingen voordrachten en cursussen in de noodgebieden wist te organiseren, welk cultureel ontwikkelingswerk van blijvend belang voor de getroffen streken is geworden.

Ook op ander dan cultureel gebied heeft Ida van Dugteren van haar warme gevoelens voor de gemeenschap doen blijken. Bij de oprichting der 'Vrouwelijke Vrijwillige Hulp', later verdoopt in 'Unie van Vrouwelijke Vrijwilligers', was zij één der stuwende krachten. Toen bij het uitbreken van de oorlog in het V.U.-gebouw een post voor de uitdeling van levensmiddelen voor de slachtoffers van het bombardement werd gevestigd, heeft zij goed werk verricht.

Wat zij verder deed, viel bij de bezetter niet in goede aarde: in november 1942 werd zij gearresteerd, doch een klein jaar later kwam zij vrij, tot grote vreugde maar ook verbazing van haar vrienden! Haar verzetswerk zette zij, nu van een onderduikplaats uit, onmiddellijk voort. Naast dankbetuigingen van de Amerikaan-

se en Franse overheid ontving zij na de bevrijding het Belgische Oorlogskruis 1940 met de palm en de medaille van de weerstand.

De verdiensten van Ida van Dugteren voor de gemeenschap zijn in 1954 erkend door haar benoeming tot ridder in de Orde van Oranje-Nassau. In 1957 volgde de Paul Nijgh-penning, het daarop volgende jaar de Penning van de Maze. Op 26 juni 1959, bij de uitreiking van de Zilveren Anjer aan haar door Prins Bernhard, werd gesproken van 'een leven, gewijd aan het brengen van cultuur aan zeer brede groepen van ons volk' en 'haar vast geloof in haar cultuurideaal'.

Dit leven werd afgebroken op 7 augustus 1961, na een moeilijk ziekbed, voorafgegaan door de nog moeilijker periode, waarin Ida van Dugteren moest trachten zich te verzoenen met de noodzakelijkheid haar werk neer te leggen.